ಎಂದರು.

‘ಅದೆಲ್ಲಾ ಸರಿ ಶೆಟ್ರೇ, ಆದರೆ ನಾವು ಊರು ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗಬೇಕು ಎನ್ನುವ ಈ ಸರೋಜಾ ಈಗ ನಾನು ರಾಂಪುರಕ್ಕೆ ಹೊರಡುತ್ತಿದ್ದೇನೆ ಅಂದರೆ ಮತ್ತೆ ಆ ಜಯಂತಿಯ ಜೊತೆ ಚಕ್ಕಂದ ಹೊಡೆಯಲಿಕ್ಕೆ ತಾನೇ ನೀವು ಹೋಗುವುದು ಎಂದು ಕೇಳಿಯೇ ಕೇಳುತ್ತಾಳೆ. ಹಾಗೆಂದು ಸರೋಜಾಳನ್ನು ನಾನು ಇಗ್ನೋರ್ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಆಗುತ್ತದಾ? ಇಲ್ಲ. ಜಯಂತಿಯ ವಿಷಯದಲ್ಲೂ ನಾನು ಏನಾದರೂ ಹೆಲ್ಪ್ ಆಗುತ್ತದೋ ಎಂದು ಪ್ರಯತ್ನಿಸದಿದ್ದರೆ ಮನುಷ್ಯನೇ ಅಲ್ಲ ಅಂತ ನನಗನಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ದ್ವಂದ್ವ ಎನ್ನುವುದು ಈಗ ನನ್ನ ಇದಿರು ಬಂದು ನಿಂತು ಬೇತಾಳನ ಹಾಗೆ ಕಾಡುತ್ತಿದೆ’ ಎಂದು ನಿಟ್ಟುಸಿರು ಬಿಟ್ಟರು.

ಶೆಟ್ಟರು ‘ನನಗೆ ಎಲ್ಲವೂ ಅರ್ಥವಾಗುತ್ತದೆ ರಾಯರೇ’ ಎಂದು ವಾಕಿಂಗ್ ಮುಂದುವರಿಸುತ್ತಾ ‘ಬಹಳ ದಿನಗಳ ಹಿಂದೆಯೇ ಸರೋಜಕ್ಕ ನಿಮ್ಮ ಬಗ್ಗೆ ತಪ್ಪು ತಿಳಿದಿದ್ದಾರೆ ಎಂದು ನೀವು ನನಗೆ ಹೇಳಿದ್ದೀರಿ. ಈ ಹೆಣ್ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ತಮ್ಮ ಗಂಡಂದಿರು ಬೇರೆ ಹೆಣ್ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಹೊಗಳಿದರೆ ಅಥವಾ ಬೇರೆ ಹೆಣ್ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಮಾತನಾಡಿದರೆ ತಮ್ಮ ಗಂಡಂದಿರು ಲಂಪಟರೇ ಇರಬಹುದೆಂಬ ಭ್ರಮೆ ಯಾಕೆ ಹುಟ್ಟುತ್ತದೋ ಅರ್ಥವಾಗುತ್ತಿಲ್ಲ. ಈ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಹೆಂಡತಿ ಅಪ್ಪಟ ಚಿನ್ನ. ಅವಳು ಒಂದು ಸಲವೂ ನನ್ನ ಬಗ್ಗೆ ಇಂಥ ಸಂಶಯ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದಿಲ್ಲ’ ಎಂದು ಹೇಳಿದ ಅವರು, ‘ನಾನು ನಿಮಗೆ ಇನ್ನೊಂದು ಸಲಹೆ ಕೊಡಬೇಕೆಂದಿದ್ದೆ. ಸರೋಜಕ್ಕನಿಗೆ ಈ ಊರನ್ನೇ ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗಬೇಕೆಂದಿದ್ದರೆ ಅವರು ತನ್ನ ತವರೂರಾಗಿರುವ ಕುಂದಾಪುರಕ್ಕೆ ಯಾಕೆ ಹೋಗ ಬಾರದು? ಅವರ ತಂಗಿಯಂದಿರಿಂದ ತನ್ನ ಪಾಲಿಗೆ ಬರುವ ಜಮೀನನ್ನು ಸ್ವಾಧೀನಪಡಿಸಿಕೊಂಡು, ಅದನ್ನು ಬೇಕಾದರೆ ವಿಕ್ರಯಿಸಿ ಪೇಟೆಯಲ್ಲೇ ಒಂದು ಫ್ಲಾಟ್ ಪರ್ಚೇಸು ಮಾಡಿ ಯಾಕೆ ಇದ್ದು ಬಿಡಬಾರದು?’ ಎಂದರು. ತಕ್ಷಣ ರಾಯರು ‘ಅಯ್ಯೋ ರಾಮಾ! ಅದು ಆಗುವಂಥಾದ್ದೇ ಅಲ್ಲ. ಯಾಕೆಂದರೆ ಸರೋಜಳ ಅಮ್ಮ ತುಂಬಾ ಹಟಮಾರಿ ಹೆಂಗಸಾಗಿದ್ದೂ ಮಗಳು ಜಾತಿ ಬಿಟ್ಟುಹೋಗಿರುವುದರಿಂದ ಆಕೆಗೆ ತಾಯಿ ಕಡೆಯಿಂದ ಬರುವ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಾಗಲೀ ಅಥವಾ ಅವಳ ತಂದೆಯ ಸ್ವಾರ್ಜಿತದ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಾಗಲೀ ಪಾಲೇ ಕೊಡಬಾರದು ಎಂದು ನಿಶ್ಚಯ ಮಾಡಿಸಿದ್ದಾರೆನ್ನುವುದು ಸರೋಜಳಿಗೆ ಗೊತ್ತಾಗಿದೆ. ಇದರಿಂದ ನೊಂದುಕೊಂಡ ಸರೋಜ, ‘ಹಾಗಾದರೆ ನೋಡಿಯೇ ಬಿಡೋಣ’ ಎಂದು ಕಾಳಗಕ್ಕೆ ಅಂದರೆ ಕೋರ್ಟಿಗೆ ಹೊರಡಲು ಸಿದ್ಧತೆ ನಡೆಸಿದಾಗ, ನಾನು ‘ಖಂಡಿತ ಬೇಡ. ಅದನ್ನು ಮರೆತು ಬಿಡು’ ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದೆ, ‘ನಾನೇ ನಿನ್ನ ಆಸ್ತಿ, ನೀನೇ ನನ್ನ ಆಸ್ತಿ’ ಎಂದು ಅವಳನ್ನು ಕವಿಯಂತೆ ಸಂತೈಸಿದ್ದೆ.

ಇದಾಗಿ ಆರು ತಿಂಗಳ ಮೇಲೆ ಸರೋಜಳ ಅಣ್ಣ ಸುಧೀರ ಶೆಟ್ಟಿ ನಮ್ಮಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಾಗ ಅಣ್ಣ ತಂಗಿಯಲ್ಲಿ ಮಧ್ಯ ರಾತ್ರೆವರೆಗೆ ಈ ವಿಚಾರದ ಚರ್ಚೆ ನಡೆದಿತ್ತು. ‘ನೀನು ನನ್ನ ಅಣ್ಣ ತಾನೇ? ನಮ್ಮ ಹಿರಿಯರ ಆಸ್ತಿಯಲ್ಲಿ ನೀನು ಯಾಕೆ ನನಗೆ ಪಾಲು ತೆಗೆಸಿಕೊಡಬಾರದು?’ ಎಂದು ಆಕೆ ಅಣ್ಣನನ್ನು ವಸ್ತುಶಃ ಪೀಡಿಸಿದ್ದಳು. ಆಗ ಆತ ‘ನಾನು ಭಾವನ ಇಷ್ಟಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ನಡೆಯುವುದಿಲ್ಲ ಸರೋಜ. ನಾನು ಮಿಲಿಟ್ರಿಯಿಂದ ನಿವೃತ್ತನಾಗಿ ಬಂದ ಮೇಲೆ ನನಗೆ ಬರುವ ಎಲ್ಲಾ ನಿವೃತ್ತಿ ಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನು ಬೇಕಾದರೆ ನಿನಗೇ ಪೂರ್ತಿ ಕೊಡಬಲ್ಲೆ. ಅಷ್ಟೇ ಏಕೆ, ಸರಕಾರ ನಮಗೆ ಒಂದಿಷ್ಟು ಜಮೀನು ಕೊಡುತ್ತದೆ. ಅದು ಸಹ ನನ್ನ ನಂತರ ನಿನಗೆ ಎಂದು ಉಯಿಲು ಮಾಡಬಲ್ಲೆ’ ಎಂದಿದ್ದರು.

ಸರೋಜಳ ಬಾಯಿ ಆಗ ಕಟ್ಟಿತ್ತು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ನಾನು ಆಕೆಯನ್ನು ‘ನಿನಗೆ ಈ ಆಸ್ತಿ ಪಾಸ್ತಿ ಯಾಕೆ ಸರೋಜ? ನಮಗೆ ಮಕ್ಕಳು ಮರಿಗಳು ಅಂತ ಉಂಟಾ?’ ಎಂದು ಕೇಳಬೇಕೆನ್ನುವುದು ನನ್ನ ನಾಲಗೆಯಲ್ಲಿ ಬಂದಿತ್ತು. ಆದರೂ ನಾನದನ್ನು ತಡೆಹಿಡಿದು ‘ನನಗೆ ಮಕ್ಕಳಾಗದಿರುವುದಕ್ಕೆ ನೀವೇ ಕಾರಣ, ನಾನಲ್ಲ! ಎಂದು ಆಕೆ ನನಗೆ ತಿರುಗೇಟು ನೀಡಬಹುದು ಎಂದು ಸುಮ್ಮನಾಗಿದ್ದೆ’ ಎಂದು ಆ ಸಂದರ್ಭವನ್ನು ನೆನಪಿಸಿಕೊಂಡ ರಾಯರು, ‘ನಾವು ಇಬ್ಬರೂ ಯಾಕೆ ನಮಗೆ ಮಕ್ಕಳಾಗಲಿಲ್ಲ ಎಂದು ಟೆಸ್ಟ್ ಮಾಡಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದೆವು ಶೆಟ್ಟರೇ. ಅದರಲ್ಲಿ ನನ್ನ ವೀರ್ಯದ ಕೌಂಟ್ ತೀರಾ ಕಡಿಮೆ ಇದೆ ಎಂಬ ಅರಿವಾಗಿತ್ತು’ ಎನ್ನುತ್ತಾ ‘ಮಕ್ಕಳಿದ್ದವರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸುಖ ಇದೆ ಎನ್ನುವುದು ಭ್ರಮೆ. ಈಗ ನನಗೂ ಇಲ್ಲ. ನಿಮಗೂ ಇಲ್ಲ. ನನ್ನ ಮಿಲಿಟ್ರಿಭಾವ ಮದುವೆಯೇ ಆಗಿಲ್ಲ’ ಎಂದು ನಗುತ್ತಾ ‘ನಮ್ಮಂದ ದೇಶದ ಆಹಾರ ಸಮಸ್ಯೆಗೆ ದೊಡ್ಡ ಕೊಡುಗೆ ಸಿಕ್ಕಿದ ಹಾಗಾಗಿದೆ’ ಎಂದರು.

ಇಬ್ಬರೂ ಆಮೇಲೆ ಮಾತೇ ಇಲ್ಲದ ಹಾಗೆ ರಾಯರ ಅಂಗಳಕ್ಕೆ ಕಾಲಿಟ್ಟರು. ಅವರನ್ನು ನೋಡಿದ ಸರೋಜಮ್ಮ ‘ಏನು ಭಾರೀ ಮುನಿಗಳ ಹಾಗೆ ಮೌನವಾಗಿದ್ದೀರಿ ಗೆಳೆಯರು?’ ಎಂದು ತಮಾಷೆಯಾಗಿ ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದರು.

ಶೆಟ್ಟರು ‘ರಾಯರು ಏನೋ ಜೋಕ್ಸ್ ಹೇಳಿದರು. ನಕ್ಕು ನಕ್ಕು ಸುಸ್ತಾಯಿತು’ ಎಂದರು. ಸರೋಜಮ್ಮನೂ ‘ಹೌದಾ?’ ಎಂದು ನಗುತ್ತಲೇ ‘ಅವರು ನಿಮ್ಮಂಥವರ ಮುಂದೆ ಜೋಕ್ಸ್ ಹೊಡೆಯುತ್ತಲೇ ಇರುತ್ತಾರೆ. ಬಟ್ ನನ್ನ ಮುಂದೆ ಕಾರ್ಕಳದ ಗೊಮ್ಮಟನ ಹಾಗೆ ತುಂಬಾ ಗಂಭೀರವಾಗಿರುತ್ತಾರೆ’ ಎಂದರು.

ಗೆಳೆಯರಿಬ್ಬರೂ ಅದನ್ನು ಸೀರಿಯಸ್ಸಾಗಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ. ಆಮೇಲೆ ಶೆಟ್ಟರೇ ‘ರಾಯರು ನಾಳೆ ರಾಂಪುರಕ್ಕೆ ಹೊರಡುತ್ತಾರಂತೆ. ಅಂತೂ ನೀವು ಊರು ಬಿಡೋದಕ್ಕೆ ರಾಯರು ಒಪ್ಪಿದ್ದಾರೆ’ ಎಂದರು.

ಸರೋಜಮ್ಮನಿಗೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಯಿತು. ‘ಹೌದೇ ಯಜಮಾನರೇ, (ಇಂಥ ಮಾತು ಆಕೆ ಆಡುವುದು ತೀರಾ ಅಪರೂಪ) ನಾಳೆ ರಾಂಪುರಕ್ಕೆ ಹೋಗೋದು ಅಂತ ಅಂತಿಮ ನಿಶ್ಚಯ ಮಾಡಿದಿರೇನು ಮತ್ತೆ?’ ಎಂದರು ಕುತೂಹಲದಲ್ಲಿ.

‘ಹೌದು, ಊರು ಬಿಡಲೇಬೇಕು ಅನ್ನುತ್ತಿಯಲ್ಲ ನೀನು? ಮತ್ತೇನು ಮಾಡಲಿ ನಾನು?’

‘ಹೋಗುವುದು ಅಂತ ನಿಶ್ಚಯ ಮಾಡುವುದು ಸುಲಭ. ಆದರೆ ಇಲ್ಲಿ ನಾವು ಪರ್ಚೇಸ್ ಮಾಡಿದ ಈ ಮನೆ ಗಿನೆಯನ್ನೆಲ್ಲ ಹಾಗೇ ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳೋಕೆ ಆಗುತ್ತಾ? ಅಥವಾ ಇದು ಯಾರಿಗೆ ಮತ್ತೆ?’

ರಾಯರು ಗಂಭೀರವಾಗಿ ‘ನನಗೆ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ’ ಎಂದರು. ಆ ಮಾತು, ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಅವರ ನಡುವಿನ ಮಾತುಗಳನ್ನು ನುಂಗಿಹಾಕಿತು. ಆಮೇಲೆ ಶೆಟ್ಟರು ‘ನನಗೂ ನನ್ನ ಅಣ್ಣಂದಿರ ಉಪದ್ರವ ಸಾಕಾಗಿದೆ. ನನ್ನ ಹೆಂಡತಿ ನಿಮ್ಮಣ್ಣನ ಹಂಗಿನಲ್ಲಿರುವ ಈ ಭೂಮಿ ಬೇಡವೇ ಬೇಡ ಎನ್ನುತ್ತಿರುತ್ತಾಳೆ. ಎಲ್ಲಾದರೂ ಎದ್ದು ಹೋಗೋಣ ಅನ್ನುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ!. ನೀವು ಊರು ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗೋದಾದರೆ ನಾವು ಈ ಮನೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಈ ಇಳಿವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮ ಹಾಗೆ ಹೋಗಿ ಪೇಟೆಯಲ್ಲಿ ದುಡಿದು ಬದುಕುವುದು ಅಸಾಧ್ಯ ಎಂದುಕೊಂಡು ಈ ನಿಮ್ಮ ಮನೆಯನ್ನೇ ನಾನು ವಿಕ್ರಯಿಸಿ ಈ ಊರಲ್ಲೇ ಬದುಕಬಹುದು!’ ಎಂದರು.

ರಾಯರು ‘ಬಹಳ ದೂರ ಹೋದಿರಿ ಶೆಟ್ಟರೇ. ಅಷ್ಟೆಲ್ಲಾ ಚಿಂತಿಸುವುದು ಈಗ ಬೇಡ. ಯಾವುದಕ್ಕೂ ನಾನು ಒಮ್ಮೆ ರಾಂಪುರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿಂದ ಶಿವಪುರಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತೇನೆ. ಅಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಹಳೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯಾಗಿರುವ ಶ್ರೀಕಾಂತ ದೇಸಾಯಿ ಅವರು ಒಂದು ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಂಶುಪಾಲರಾಗಿ ಇದ್ದಾರೆ. ಅಲ್ಲಿ ಅವರ ಕಾಲೇಜ್ ಟ್ರಸ್ಟ್ ಪಿ.ಜಿ. ಕೋರ್ಸ್ ಪ್ರಾರಂಭಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಇದೆಯಂತೆ. ಹಾಗೇನಾದರೂ ಆದಲ್ಲಿ ಅವರು ‘ನೀವು ಬರಬಹುದಾ ಸರ್ ಒಂದೆರಡು ವರ್ಷಕ್ಕೆ?’ ಎಂದು ನನ್ನನ್ನು ಕ್ಯಾಜುವಲ್ ಆಗಿ ಹಿಂದೆ ಕೇಳಿದ್ದುಂಟು. ಆಗ ನಾನು ‘ಇಲ್ಲ ನಾನು ಬರೋಕಾಗೋದಿಲ್ಲ!’ ಅಂದಿದ್ದೆ. ಬಟ್ ಈಗ ಫೋನಿನಲ್ಲಿ ಅದನ್ನೆಲ್ಲ ವಿಚಾರಿಸುವ ಬದಲು ಮೊಖ್ತಾ ಹೋಗಿ ಮಾತನಾಡಿ ಬರುವುದು ಲೇಸು’ ಎಂದರು.

ಶೆಟ್ಟರು ‘ಎಸ್, ಹೋಗಿ ಬನ್ನಿ’ ಎಂದಾಗ ಸರೋಜಮ್ಮನಿಗೆ ಏನನಿಸಿತೋ ಏನೋ — ಆಕೆ ಏನೂ ಮಾತನಾಡದೆ ಅದಕ್ಕೆ ಸಮ್ಮತಿ ಎಂಬಂತೆ ಒಳನಡೆದರು.

ಮರುದಿನ ಸಂಜೆ ಸೀತಾಪುರದಿಂದ ಕಾರ್ಕಳಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ರಾತ್ರೆ 10.30ಕ್ಕೆ ಹೊರಡುವ ಕೆ.ಎಸ್.ಆರ್.ಟಿ.ಸಿ. ಬಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ರಾಯರು ರಾಂಪುರಕ್ಕೆ ಹೋಗುವುದೆಂದು ನಿಶ್ಚಯವಾಯಿತು. ರಾಯರ ಕಾರಿನಲ್ಲೇ ರಾಯರನ್ನು ಸದಾಶಿವಶೆಟ್ಟರು ಕರಕೊಂಡು ಕಾರ್ಕಳಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಬಸ್ಸು ಹತ್ತಿಸುವುದೆಂದು ಗೆಳೆಯರಿಬ್ಬರೂ ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದರು.

ಸಂಜೆ ಸೂಟುಕೇಸನ್ನು ರಾಯರು ತುಂಬಿಸುವಾಗ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದ ಸರೋಜಮ್ಮ ‘ಇಷ್ಟು ಡ್ರೆಸ್ ಯಾಕೆ ಪ್ಯಾಕ್ ಮಾಡುತ್ತೀರಿ ನೀವು? ತಿಂಗಳುಗಟ್ಟಲೆ ಇರುತ್ತೀರಾ ನೀವು ಅಲ್ಲಿ?’ ಎಂದು ಕುತೂಹಲ ತೋರಿಸಿದರು. ರಾಯರು ಸಂಕೋಚದಲ್ಲಿ ‘ಇಲ್ಲ ಸರೋಜ, ನಾನು ಒಂದೆರಡು ದಿನ ರಾಂಪುರ, ಆಮೇಲೆ ನಾಲ್ಕು ದಿನ ಶಿವಪುರದಲ್ಲಿ ಇರಬೇಕಾದ ಸಂದರ್ಭ ಬರಬಹುದು. ಹೋದ ಪುಟ್ಟ ಬಂದ ಪುಟ್ಟ ಅಂತ ಹೋಗಿ ಬರಲು ಆಗುತ್ತದೆಯೇ?’ ಎಂದು ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸಲು ಯತ್ನಿಸಿದರು.

ಸರೋಜಮ್ಮ ಆಕ್ರೋಶದಲ್ಲಿ ‘ಎಷ್ಟು ದಿನ